

Ode aan de doelloze speelsheid Het werk van Johannes Langkamp

Door een raam kijken we naar een windmolen die rustig haar wieken draait. Het beeld wordt zo gekaderd dat de wieken het raamkozijn lijken te raken. Gefixeerd op deze hoogte beweegt de camera naar rechts met dezelfde constante snelheid als die van de wieken. De ronddraaiende windmolen lijkt het raamkozijn voort te duwen. Deze suggestie wordt versterkt door de rode verticale streepjes als een liniaal op het raamkozijn. In een aantal seconden creëert Johannes Langkamp deze illusie in de werkelijkheid. Het speelse poëtische karakter is typerend voor zijn korte verstilde videowerk waarin hij ons kijkgedrag centraal stelt. De werkelijkheid is altijd het vertrekpunt. Tijdens het filmen maakt hij als het ware animaties door in het beeld direct in te grijpen of met het perspectief te spelen. Een precieze blik komt er aan te pas om met simpele materialen uit zijn eigen directe omgeving (een stok, tape, spiegel, ballon, kartonnen doos, tv) een klein verhaaltje te vertellen, waarin hij veelvuldig zelf figureert. De herkenbaarheid van de materialen nodigt ons uit om te kijken en te ontdekken wat niet klopt. Met een fluctuerend perspectief stuurt en bepaalt hij onze kijkrichting. Het is knap hoe de jonge kunstenaar in een aantal seconden (gemiddeld duren de videowerken 20 seconden) een veelal grappige visuele illusie creëert. Het roept tegelijkertijd herkenning én verwarring op. 'Doelloze in het speelse, dat is het leukst', vertelt hij. Met het materiaalgebruik, de humor en de onderwerpkeuze sluit Langkamp (1985) aan op het werk van het Engelse kunstenaarsduo John Wood (1969) en Paul Harrison (1966); toonaangevende videokunstenaars op dit gebied.

Sinds de opkomst in de vorige eeuw van de videokunst in de jaren zestig is het bij uitstek het medium om het verloop van tijd en een verhaal mee vast te leggen. Voor veel kunstenaars is de kritische bespiegeling van het medium zelf al jaren een belangrijk artistiek thema. Denk aan experimenten van onder andere Bill Viola, Aernout Mik en David Claerbout op het gebied van vertraging, versnelling en beweging, stilstand. Ook Johannes Langkamp, in 2011 studeerde hij af aan ArtEZ in Enschede, onderzoekt de intrinsieke eigenschappen van het medium video. Dit is op zich niet zo vernieuwend, maar hij doet iets bijzonders in zijn werk. In een paar jaar tijd heeft hij zich bewonderenswaardig ontwikkeld en een eigen handschrift gevonden. De term 'handschrift' klinkt wellicht raar om het werk van een videokunstenaar te beschrijven. Maar het typeert hem. Tijdens ons gesprek laat hij dummy's zien vol met snelle schetsen. Om een uitgesponnen moment in één beeld te kunnen vangen, tekent hij als in een storyboard eerst een idee uit alvorens hij het werk gaat filmen. Diversiteit kenmerkt zijn werk. De rode draad is het laten zien van verschillende perspectieven. Langkamp vertelt: 'Dit leidt hopelijk tot een groter bewustzijn van de toeschouwer ten aanzien van zijn eigen kijkgedrag.' Een object wordt afgesneden, weggegooid, opgeschoven, gedraaid, stilgezet of juist in beweging gebracht. Veelvuldig maakt hij de camera ergens anders aan vast, bijvoorbeeld aan een stok of een spoorwegboom. Op een speelse manier zoekt hij naar mogelijkheden om de camera op een andere manier te gebruiken dan voor de narratieve vorm. En bovenal zoekt hij naar een gevoel van losheid. 'Ik wil werken met video alsof je schildert', licht Langkamp toe. Met als resultaat een vervreemdend maar fascinerend effect.

Net als hedendaagse schilders als Aukje Koks of Melissa Gordon zoekt Langkamp naar een manier om op een plat vlak in perspectief een beeld weer te geven als een imitatie van de ruimtelijkheid. Door zijn werk letterlijk de ruimte in te trekken, gaat hij een dubbel spel aan met de werkelijkheid. En daar wordt het spannend. In zijn eindexamenwerk 'View' (2011) staat een camera op statief dicht op de hoek van twee muren waar op zowel de linker als de rechter muur een hoekige lijn is getrokken. In het echt lijken de twee lijnen nog het meest op een soort ster vorm. Op het scherm zie je de camera zien we echter een perfect getekend vierkant. Hoe mensen reageren op objecten, dat fascineert Langkamp. Hij vindt het belangrijk dat bezoekers zijn werk echt kunnen beleven. Want door er letterlijk in, op of voor te staan, ervaar je de grens tussen werkelijkheid en fictie directer. Met als gevolg dat je blik ook intenser wordt. Langkamps werk past in een tendens om te ontsnappen aan

de oppervlakkigheid om het spektakel zo minimaal mogelijk te maken. En dat is belangrijk. In onze huidige beeldcultuur worden we overstelpt met beelden via internet, mobiele telefoons, televisie en reclameborden. Door deze overvloed zijn we geneigd om ons af te sluiten en niet meer om ons heen te kijken. 'We zitten vast in dit kader en dat wil ik open trekken,' vertelt Langkamp. De veelal grappige experimenten nodigen ons uit om echt te kijken én te blijven kijken. Onze kijkervaring weet hij intensiever te maken door een spel te spelen met perspectief, beweging en illusie. Hij zet de werkelijkheid naar zijn hand, de grens tussen fictie en realiteit vervaagt en we staan even stil. Rijdend langs een windmolen denk ik aan het werk van Johannes Langkamp, en ik glimlach.

Johannes Langkamp (1985)
www.johanneslangkamp.com
Woont en werkt in Rotterdam

© juli 2012, Esther de Graaff, www.estherdegraaff.nl